

JISMONIY MADANIYATNI BARCHA NAZARIY VA MA'RIFIY JIHATLARINI TIZIMLI RAVISHDA MODERNIZATSIYA QILISH

Toshtonov Baxtimurod Baxromjon o'g'li

Andijon shahar 20-maktab o'qituvchisi

Annotasiya:

ushbu maqolada jismoniy madaniyatni barcha nazariy va ma'rifiy jihatlarini tizimli ravishda modernizatsiya qilish xususidagi fikrlar ilgari surilgan. Shu bilan birga, sport sohasidagi amaliyotning samarali ishlashi uchun, avvalambor, ularning rivojlanish nazariyasi va metodologiyasiga ustuvor ahamiyat berish asosida zamonaviy jismoniy madaniyat nazariyasining aniqlangan tendensiyasi aniqlashtirilgan.

Kalit so'zlar: Jismoniy madaniyat, jismoniy tarbiya, sport, sport amaliyoti, zamonaviy jismoniy madaniyat, zamonaviylik, modernizatsiya qilish.

Аннотация:

В данной статье выдвигаются положения о системной модернизации всех теоретических и образовательных аспектов физической культуры. При этом для эффективного функционирования практики в области спорта определена определенная тенденция современной теории физической культуры, основанная, прежде всего, на расстановке приоритетов теории и методики их развития.

Ключевые слова: физическая культура, физическая культура, спорт, спортивная практика, современная физическая культура, современность, модернизация.

Abstract:

This article puts forward provisions on the systematic modernization of all theoretical and educational aspects of physical culture. At the same time, for the effective functioning of practice in the field of sports, a certain trend of the modern theory of physical culture has been determined, based primarily on the prioritization of theory and methods of their development.

Keywords: physical culture, physical culture, sports, sports practice, modern physical culture, modernity, modernization.

Aynan jismoniy madaniyat tananing ishlashi va rivojlanishining biologik qonuniyatlarini inkor etmaydi, balki ularni o'stiradi va shaxsiy o'sish va evolyutsiya mulkiga aylantiradi, chunki u "... insonning bir xil umumiy madaniyati, ma'naviy tomonining ustunligi bilan, lekin o'ziga xos tarzda o'zining jismoniy holatini o'zgartirish uchun ongli ravishda o'stirilgan vosita (jismoniy) faoliyati orqali amalga oshiriladi ..."[1].

Jismoniy madaniyat va sport amaliyotini samarali rivojlantirish uchun belgilovchi “jismoniy tarbiya va sportning nazariy-metodologik asoslari” muammosiga barcha darajadagi ilmiy-tadqiqot ishlari rejalarida e’tiborni kuchaytirishi kerak.

Biroq, afsuski, hozirgi kunga qadar ushbu muammolar mamlakat aholisini jismoniy madaniyatning xilma-xil qadriyatlari bilan tanishtirish, eng yirik sport forumlarida sportchilari tomonidan eng yuqori sport natijalariga erishish uchun ularning hal qiluvchi ahamiyatini noto‘g‘ri tushunish tufayli o‘z sohalarida eng kam o‘rganilmoqda. Ishlarimizdagi bizning muvaffaqiyatlarimiz ko‘p narsani ochishga harakat qiladi. Bu to‘g‘ri, chunki metodologiya amaliy faoliyatda amalga oshirilishi kerak bo‘lgan fikrlash faoliyatini tashkil etishning ma’lum bir shakliga asoslanadi.

Masalan, “har qanday tizimni (jumladan, jismoniy madaniyatni) isloh qilish, balki bu haqda (birinchi navbatda, inson ongini o‘zgartiradigan) oqilona nazariy taklifdan boshlash tavsiya etiladi. Uni hayotda “qiyin” majburan amalga oshirish” va sportda muvaffaqiyatga erishish uchun insonning faqat organizmning “tana-motor” komponentini jalb qilish bilan (yoki, ehtimol, “tijorat va moliyaviy” tomonini qo‘shishingiz mumkin) ko‘p narsaga erishib bo‘lmaydi. Insonning shaxsiy intellektual, ijtimoiy tuzilmalarini rivojlantirishda namoyon bo‘ladigan uning ijtimoiy-madaniy (ma’naviy) tarkibiy qismini – nafaqat sportchini, balki murabbiyni ham, sportga xizmat ko‘rsatuvchi shaxslarni ham har tomonlama amalga oshirish zarur.

Shunday qilib, zamonaviy davrda jismoniy tarbiya va sport sohasidagi amaliyotning samarali ishlashi uchun, avvalambor, ularning rivojlanish nazariyasi va metodologiyasiga ustuvor ahamiyat berish kerak. Aynan shu masalalar zamonaviy jismoniy madaniyat nazariyasini ko‘rib chiqishning asosiy vakolati bo‘lib, uning shakllanishi va rivojlanishining aniqlangan tendentsiyalari shundan dalolat beradi.

XXI asr voqeliklariga muvofiq kelajakdagi ilmiy-pedagogik kadrlarning nazariy ongi va tafakkurini tubdan o‘zgartiradigan “zamonaviy jismoniy madaniyat nazariyasi” fanining kasbiy jismoniy tarbiya ta’limi o‘quv dasturlariga kiritish.

Ma’lumki, jamiyat rivojlanishining hozirgi bosqichida ta’lim insoniyatning omon qolish tizimida muhim rol o‘ynaydi, chunki bu inson o‘zining rivojlanish jarayoniga va uning natijalari sifatiga maqsadli ta’sir ko‘rsatishi uchun yaratadigan asosiy ijtimoiy-madaniy mexanizmdir [2]. Shu sababli, hozirgi vaqtda umumiy ta’limni modernizatsiya qilish zarurati ortib bormoqda, uning yangilanishi, avvalambor, uning sohasida, yuqorida aytib o‘tganimizdek, madaniyatni shakllantiruvchi, gumanistik va uslubiy funktsiyalarni amalga oshirish bilan bog‘liq.

Bu kasbiy jismoniy tarbiya bilan bog‘liq pedagogik jarayonga ham tegishli. Darhaqiqat, zamonaviy ta’limning, shu jumladan jismoniy tarbiyaning inqiroz holatining muhim omillaridan biri bu ularning harakatsizligi va natijada samarasizligi, birinchi navbatda o‘qitish usullariga, o‘qitish va tanlash usullariga an’anaviy yondashuvdan iborat. Bu esa o‘qituvchilar,

boshqaruv usullari va boshqalar, bu ta'limni tez o'zgaruvchan sharoitlarga moslashtirish jarayonini cheklaydi.

Shuning uchun, XXI asrning boshlarida zamonaviy jismoniy madaniyat nazariyasining shakllanishidagi zamonaviylik va uni jismoniy tarbiya universitetlarining o'quv dasturlariga kiritish (ta'limga tubdan o'zgaruvchan yondashuvlar) masalasi ayniqsa dolzarbligini asoslanishi o'rinli.

Hozirda "Jismoniy madaniyat nazariyasi va metodikasi" fanining mohiyatiga ko'ra, u avvalgi jismoniy tarbiya nazariyasi materiallariga asoslangan bo'lib, asosan uning sohasidagi odamlarning motor qobiliyatlari, ko'nikmalari, jismoniy fazilatlari rivojlanishi bilan bog'liq va yaxlit shaxsning shakllanishiga ozgina ta'sir qiladi. Shu munosabat bilan o'quv mashg'ulotlari metodologiyasi talabalar ongini qayta qurish, ularda ehtiyoj-motivatsion sohani, e'tiqodlarni, jismoniy madaniyat qadriyatlariga ijobiy munosabatni va umuman shaxsga va ijtimoiy-kasbiy tayyorgarlik uchun zarur.

Bugungi kunda ilmiy va pedagogik kadrlarning yangi madaniyatga yaqin nazariy ongi va tafakkurini shakllantiradigan umumiy, mustaqil va integrativ ilmiy va o'quv fan sifatida zamonaviy jismoniy madaniyat nazariyasi bo'yicha darslikni nashr etish juda zarur, bu kamida XXI asrning birinchi yarmida ishlashi kerak. Axir, hozirgi kun mutlaqo boshqacha fikrlash turini talab qiladi, yanada moslashuvchan, odatiy g'oyalarni qayta ko'rib chiqish va tanqidiy tahlil qilishga, yangi, noan'anaviy idrok etishga tezda yo'naltirilishi mumkin. Ushbu qarama-qarshiliklarni zamonaviy jismoniy madaniyat nazariyasi jismoniy tarbiya sohasida hal qilinishi kerak.

Umuman olganda, ushbu masalalarni hal qilishda yuqoridagi berilayotgan tavsiyalar haqiqatan ham jismoniy madaniyatni barcha nazariy va ma'rifiy jihatlarini tizimli ravishda modernizatsiya qilish va uni yangi sifat darajasiga olib chiqishga imkon beradi.

Adabiyotlar

1. Николаев, Ю. М. Теория физической культуры: современные подходы / Ю.М. Николаев. - СПб.: Олимп-СПб, 2010. – 110 с.
2. Субетто, А. И. Закон роста и идеальной детерминации в истории и философии образования // I-ая научная сессия отделения образования Петровской академии наук и искусств: сборник науч. тр. / под ред. А. И. Субетто, В. А. Щеголева. – СПб., 1993. – С.9-13.